

THEOLOGIA PRACTICA

Bustya Dezső

Marosvásárhely

Prédikációs problémáink

*„Amikor a gyülekezet alszik az istentiszteleten,
ébredjétek fel a papot!”*

Folyamatosan csökken a rendszeres templombajárók száma. A megkeresztelt, konfirmált egyháztagok igen nagy százaléka nem tart állandó kapcsolatot gyülekezetével. Egyházfenntartói járulékaik kiegyenlítése végett aránylag sokan felkeresik évente egyszer a lelkipásztori hivatalt, de közülük távolról sem vesz részt mindenki legalább havonta egyszer az istentiszteleten. Mind több átlagkeresztyén úgy gondolja, hogy a templombajárás a konfirmandusok (legalábbis a kátéórákon való részvétel által), meg az idejükkel mit kezdeni nem tudó öregek szokása, akiknél az ún. társadalmi érintkezés bizonyos formáját is jelenti. A többiek számára az egyház nem más, mint alkalmi eszköz, bizonyos vallásos-konvenciók esetek megoldására, mint a keresztelés, konfirmálás, esketés, temetés illő formában való lebonyolítása. Az Ige mindezekben egyre kevésbé jut szóhoz, vagy ha szóhoz jut is, alig figyelnek rá. Fontosabb a külsőség: a pólya, a székely ruha, a menyasszonyi öltözék, temetésen pedig, hogy az egyházi szolgálat után még hányan búcsúztattak, mennyi volt a koszorúk száma, stb. És persze, a fényképezés, a videó. Egyházi szolgálatunk keresztyén (= krisztusi) jellege egyre inkább a perifériára szorul. Szolgálat helyett inkább alkalmi szolgáltatás. A főételhez felszolgált desszert; hab a tortán, egy kis „ráadás”, tradicionális cifraság. Minél kevessebbeszer kell igénybe venni, annál jobb.

Lelkigondozói beszélgetésre alig jelentkezik valaki. Akinek lelki problémája van, jobb esetben a pszichológushoz, pszichiáterhez, rosszabb esetben az újságokban fényképpel reklámozott javasasszonyokhoz, a „csinálmányok feloldóihoz”, a „fehér mágia királynőikhez” és hasonló csalókhöz, szemfényvesztőkhöz, varázslókhöz, igézőkhöz és jegymagyarázókhoz fordul. Azokhoz, akiknek igénybevételét okkal tiltotta meg Isten a 5Móz 18,9–14-ben.

Hogyan vélekednek minderről a hivatalosok, az egyház szolgálattevői, a papok, prédikátorok, lelkipásztorok? Ha szóba kerül a kérdés, szinte valamennyien az elvilágiasodás jelenségére, a szekularizációra hivatkoznak. „Hitetlenné váltott a világ”; „nem tudunk ellenállni az elvilágiasodásnak”. Kevesen vetik fel azt a kérdést, hogy az elvilágiasodásért mennyiben vagyunk felelősek mi, az igehirdetők, a pásztorok? Vajon nem éppen miattunk üresednek meg a templomok? Nem úgy áll-e a helyzet, hogy az emberek nagy része egyszerűen nem kíváncsi arra, amit mondunk? Nem elég a való helyzet tudomásul vétele; keresnünk kell az okot: miért jutottunk ide, és keresnünk kell a kiutat: hogyan tovább? Milyen módon lehetne sajátos krisztusi küldetésünket átértelve úgy szolgálni, hogy az ismét vonzó legyen a világ számára? Nekem ez régi kérdés, s bizonyára többen gondolkodnak együtt velem. Jó lenne diagnosztizálni lelkipásztori szolgálatunk kudarcát, krízisét, és imádságos lélekkel keresni a kiutat ebből a csüggesztő helyzetből.

Kicsoda a lelkipásztor? Egyházi konferenciákon mind gyakrabban kerül terítékre a „lelkipásztori identitás”, az igehirdetői küldetés, a lelkipásztorkodás kérdése. Ezekre most nem térek ki, inkább a keresztyénség kezdetei felé fordulok.

Jézus Krisztus sajátos küldetéssel jött az emberi világba. Ennek a küldetésnek van olyan része, amit senki mással nem oszthatott meg; ez a megváltás műve. Isten bűnt gyűlölő haragiának terhét egyedül ő hordozta el, a kiengesztelés egyedül az ő vére által ment végbe a kereszten. Ezt az egyetlen és tökéletes áldozatot nekünk hirdetni kell minden adandó alkalommal. Megismételni, hozzátenni nem kell, nem szabad, de nem is lehet.

Van azonban Jézus Krisztusnak olyan szolgálata is, amelynek végzéséhez segítőtársakat hívott el, vett és vesz igénybe. Ezek elsősorban az első tanítványok voltak; főképpen a tizenkettő, róluk többet tudunk; de bizonyára a hetvenkettő is, akikről kevesebbet beszél az Újtestamentum. Milyen szolgálatra küldte ki Jézus a tanítványokat? Máté evangélista bizonyága szerint Jézus *magához hívta tizenkét tanítványát, és hatalmat adott nekik a tisztátalan lelkek felett, hogy kiűzzék azokat, és gyógyítsanak mindenféle betegséget és erőtlenséget.* (Mt 10,1) A feladatok felsorolása a továbbiakban így szól: *hirdessétek: elközéltett a mennyek országa! Gyógyítsatok meg betegeket, támasszatok fel halottakat, tisztítsatok meg leprásokat, űzzetek ki ördögöket.* (Mt 10,7–8) Lukács evangélista a hetvenkét (a Rev. Károlyban: hetven) tanítvány szolgálatra való kiküldéséről számol be, ahol a feladatok között csupán ez szerepel: *Gyógyítsatok az ott lévő betegeket, és mondjátok nekik: Elközéltett az Isten országa.* (Lk 10,9) A két tanítványi csoport küldetési parancsában egy a közös: mind a szűkebb, mind a számosabb tanítványi közösségnek feladata az Isten országa (vagy: mennyek országa) elközéltetésének a hirdetése.

Kétezer év távlatából elsősorban az a mi kérdésünk, hogy mennyiben tekinthető a mai lelkipásztor/egyházi szolga Krisztus tanítványának? Ha az akkori és a mi mostani küldetésünket megpróbáljuk azonosítani, azonnal kérdések sokaságába ütközünk. Például: vonatkozhat-e reánk is az ördögűzés parancsa? Ha igen, hogyan kell azt értenünk, és miképpen kell gyakorolnunk? A leprások megtisztítása, meg általában a betegek gyógyítása már régóta az orvosok feladata; ezt a lelkipásztorok eleve leírják, besorolva a „kortörténeti problémák” körébe; ezek ma már reánk, úgymond, nem vonatkoznak. Mit tegyünk a halottak feltámasztásával? Ezt is leírtuk azzal, hogy a klinikai halálból való újraélesztés nem reánk tartozik. Az első tanítványok, természetesen, végeztek ördögűzést, bizonyára leprásokat és más betegeket is gyógyítottak; pár adatunk Péter és Pál apostolok szolgálatával kapcsolatosan halottfeltámasztásról is van. Ezek benne vannak a Szentírásban; ezek az esetek a „Kijelentés korszakában” történtek, ezeket nem lehet leutánozni, a Kijelentésnek az a korszaka lezárult, számunkra annak írásbeli rögzítése, a Szentírás a forrás; feladatunk pedig a Kijelentésről való bizonyosságtétel továbbmondása, hirdetése.

Mi tehát konkrétan a mai Krisztus-tanítványok, az elhívott és felhatalmazott szolgák tevékenysége? Az Úr Jézus által felsorolt feladatok közül főként egynek a gyakorlása, és ez: *Isten országa elközéltetésének a hirdetése.* Egyszerűbben megfogalmazva: feladatunk az *igehirdetés.* A ma lelkipásztorát arra képezik ki, hogy az Igét tisztán hirdesse, és a sákramentumokat Krisztus rendelése szerint szolgálta ki. Magam sem kaptam annak idején képzést sem a gyógyításra, sem az ördögűzésre, még kevésbé a halottak feltámasztására nézve. Fiatalabb szolgatársaim ugyanezt mondják. A Teológia az igehirdetés végzésére készíti fel a jövődi lelkipásztorokat, ahogyan az tőle telik. Persze,

minden írás-szerű teológia hangoztatja, hogy minden emberi fáradozáson túl, valójában Szentlélekisten képesít valakit az igehirdetés és pásztori gondviselés szolgálatára.

A tankönyv változatlan: a Szentírás. Teljes és tökéletes mű, még akkor is, ha annak emberi oldalával is számolunk. Fölötte áll minden emberi tudományosságnak, de minden kommentárnak és szakkönyvnek is. Azon igyekszünk, hogy teológiai képzésünk is jó legyen. Akkor honnan van prédikálásunk sok mai gyarlósága: az unalmasság, üresség, a vonzásoképtelenség? Miért nem tudjuk közel vinni az evangéliumot a ma emberéhez? Miért nem érzik az igehallgatók prédikációink hallgatása közben, hogy amit mondunk, az őket létük gyökerében érinti?

A homiletika két örök kérdése a *mit* és a *hogyan prédikáljunk*. A legtöbb szakmunka igyekszik felmutatni, hogyan prédikált Jézus. Helyesen, hiszen mind tartalmi, mind formai tekintetben Jézus igehirdetése az örök és felülmúlhatatlan példa. Jézus a *mennyek országát* hirdette. Szemléletes prédikációiban felmutatja: hogyan támad a mennyek országa, hogyan növekedik, mekkora értékkel bír, kik ennek az országnak a munkásai, hogyan lehet bemenni a mennyek országba, stb. Példázatok, szemléletes hasonlatok sorozatát olvassuk az evangéliumokban, amelyeket a kisgyermek is megérthet. Így prédikálni valóban csak Jézus tud; példáját lemásolni nem tudjuk, de annak követését igyekszünk megközelíteni.

Igehirdetésünk fő témája tehát: a mennyek országának hirdetése. Mit jelent ez? Egyszerűen fogalmazva: külső emberi világunkba mintegy kétezer éve betör egy belső, mennyei világ, amelynek törvényei különböznek az evilági szokásoktól, elvárásoktól és törvényektől. Legfőbb jellemzője az öröm, legnagyobb parancsolata a szeretet, legdrágább gyümölcse a külső és belső lelki békesség. Harmónia Istennel, az embertársal, önmagammal és a világmindenséggel. Ezt az örömezenetet kell a szószebből, az úrasztala mellől, a cinterem emelvényéről, a kórházban, a mindennapi élet számtalan „alkalmas időiben” és helyzeteiben továbbadnunk. Isten országa belevettett a történelembe, a mindenkori embernemzedékek életébe, és elkezd bennünk növekedni. Jelei: Isten szeretetének s az ember (az egyén) bűnének megismerése, a hit felgerjedése, a bűnbánat, megtérés, újjászületés, Krisztusban való élet. Ez kellene hogy képezze igehirdetésünk tartalmát.

A mai jószándékú keresztyén ember beül egy templomi padba. Részt vesz az istentiszteleten. Ha nem lenne benne bizonyos kíváncsiság, érdeklődés, elvárás, nem is menne oda. Nos, ott van, s várja a protestáns istentisztelet (hovatovább nemcsak, hiszen lassanként a római katolikusok, s a keletiek is kezdik felismerni a prédikáció fontosságát) központját képező prédikációt. A jelen nyomorúságai közepette szívesen hallaná a „szakember” írásmagyarázatát arról, hogy mit tanít Jézus? Hogyan viseljem az élet próbáltatásait, mit tegyek, ha Isten anyagi javakkal áld meg, hogyan viszonyuljak az embertársaimhoz, a barátaimhoz, az ellenségeimhez, a fogyatékosokhoz, az egyedülvalókhöz, az élet megterheltjeihez? Mi a reménységem a halálom utáni létezésemről, mit tudok mondani a gyászolóknak, a gyógyíthatatlan betegeknek, hogyan tanítsam a házam népét imádkozó, istenfélő életre... és így tovább.

És elindul az alapige felolvasása után a prédikáció. Milyen is a mai átlag-prédikáció? Sokan írtak e kérdésről a *Református Szemle*, vagy akár más egyházi lapok hasábjain, többek között magam is. A mi prédikációnkat a jámbor igehallgatók néha nyelvtanórának, olykor történelemórának, politikai nevelőórának, sőt olykor tornaórának is tekinthetnék. Van információ-átadás, van szóelemzés, irodalmi idézet, aktuálpolitika,

meg ezernyi más információ is benne. Ami hiányzik: *az alapige komoly kifejtése* (explicatio), és annak felmutatása: *mit ajándékoz* ez az ismeret nekem, és *mire kötelez* engem (applicatio). Igehallgatónk azt érzi: szó van ugyan valamiről, de én kívül maradtam azon. Hol vagyok benne én ebben a szószéki szövegben? Odahaza talán azt olvasta a Bibliájából, hogy amik megírtak, azok a mi üdvösségünkre írtak meg; nos, érthető, ha arra vár: mit mond a ma hallott ige üzenete az én, meg a felebarátom üdvössége felől?

Mintegy húsz perc múlva elhangzik az Ámen, vagy a „ráfelelő énekre” való felszólítás: „Ezeknek a gondolatoknak az elmélyítésére énekeljük testvéreim...” Templomlátogató atyánkfia pedig arra gondol: mit is kellene elmélyítenie magában?

Eleve rossz prédikáció az, amelynek a végén a hallgatóban nem tisztázódik: akkor mostantól fogva nekem mit kell cselekednem? Miért kell hálát adnom, minek örülhetek, mivel vigasztalódhatom, mit kell tennem, hogy hálátlanul vissza ne éljek Isten jóságával?

Ha az igehirdetés szíven talált, akkor bizonyára felmerül bennünk, igehallgatókban a kérdés, mint az első pünkösdkor, Péter prédikációjának a hallgatásakor: *Amikor ezt hallották, mintha szíven találták volna őket, ezt kérdezték Pétertől és a többi apostoltól: 'Mit tegyünk, atyámfiai, férfiak?'* (ApCsel 2,37) Péter a kérdésre határozott feleletet ad, amelynek tartalma: megtérés, megkeresztelkedés, a Szentlélek megnyerése után pedig a Lélek gyümölcseinek a megtermése!

Ma leginkább ez hiányzik prédikációinkból. Nem azt mondom, hogy minden igehirdetésnek feltétlenül imperatívuszos felszólítással kell végződnie. Hasznos lehet olykor a határozott indikatívusz is. De Jézusnak minden szóval vagy tettel végzett igehirdetése valamilyen felszólítással végződik, pl.: *Eredj el békességgel, és többé ne vétkezzél*, vagy: *Menj, és te is hasonlóképpen cselekedj.* (Lk 10,37) Avagy: *add el minden vagyonedat, oszd szét a szegényeknek... azután jöjj, kövess engem.* (Lk 18,22) Nálunk szinte egészében hiányzik a felszólítás. Vagy pedig nagyon erőtlenül hangzik, valahogy így: „Próbáljunk meg úgy élni, testvéreim...” Próbáltuk eleget; nem megy. Nagyobb határozottság kell. Ha meg vagyok győződve arról, mit követel Isten, merjek úgy szólni, mint a próféták: „Ezt mondja az Úr!” Hadd említsem meg itt: nem csoda, ha manapság a „törvényvallások” vonzanak. Olyan közösségbe jár szívesebben a mai ember, ahol világosan megmondják neki, hogy mit kell tennie. (Pl. az adventisták: disznóhúst ne egyél, tartsd meg előírás szerint a szombatot, stb.) Ahol se feddést, se útmutatást, se vigaszt nem kap, oda nem valószínű, hogy visszamegy. A pusztá információ nem elégti ki, akármilyen precíz is legyen az.

Márpedig a mi prédikálásunk zöme evangéliumhirdetés helyett pusztán *információt ad*. Jónévű városi igehirdetőt hallgatott valaki, utána ezt mondta: a nagytiszteletű úr elismételte a vallásorai anyagot, hogy ti. melyik ünnepet miért ünnepeljük... Ezért kár volt ide jönnöm.

Idősebb valakit kérdeztek: szokott-e templomba járni? Nem szoktam, felelte; Mária és Márta történetét már könyv nélkül is tudom. (Úgy tűnik, lelkipásztora a kellenél gyakrabban vitte a szószékre a két nőtestvér történetét.)

Pár éve konfirmált ifjú: Nem szoktam istentiszteletre járni; nem kapok ott semmit. Inkább otthon olvasom a Bibliát és imádkozom.

Persze, minden példára lehet védekező választ adni. A prédikáció egyik feladata a tanítás; tehát a tájékozatlan hívőt fel kell világosítani arról, hogy a karácsony nem a fenyő és szaloncukor, a húsvét nem a nyuszi és a piros tojás ünnepe. Hogy egy-egy bibliai történet gyakrabban kerül sorra? Hát mit is mondott az egykori püspök azon atyafi-

aknak, akik azt panasztolták: a mi papunk csak három prédikációt tud. Azokat változtatja; már a könyökünkön jön ki! Na, mondják el a három közül az egyiket, felelte a püspök. Persze, nem tudták. No csak menjenek szépen haza, s hallgassák azt a hármat, amíg jól megtanulják! – Arra pedig, hogy valaki nem kap semmit az istentiszteleten, azt lehet felelni, hogy a templomi együttlét egymás hite általi épülés; nemcsak arra kell figyelni, én mit kapok, hanem arra is, hogy én mit hozok a közösségbe.

Prédikálásunk mintha feladta volna *missziói jellegét*. Olykor már a misszió szó is gyanúsán cseng, könnyen rávágjuk: minket ezer éve misszionáltak már. Nem beszélve arról, hogy a (bizonyára félreértett) posztbarthiánus teológia mintha egyenesen óvna még a külmissziótól is. Izráelt ne misszionáljuk, hiszen mit mondhatunk mi egy izraelitának, amit ő nálunknál jobban ne tudna? De hagyjuk békén az iszlámot is; elvégre az is monoteista vallás. Zsidó, keresztyén és muzlim: egyazon törzsnek három ága. Miért szükséges még misszionáriusok képzése és küldése nemkeresztyén társadalmakba? Erre a kérdésre a modern teológia aligha tud feleletet adni...

A belmisszió ugyancsak máig vitatott terület. Találunk róla igen jó meghatározásokat, pl.: „A belmisszió az Ige küzdelme az egyházban lévő nem-egyház ellen.” Szép, de merjük következetesen kimondani, hogy ez mit jelent? Mert amint bűntudatról, bűnbánatról, a megtérés-újjászületés-megszentelődés kérdéséről esik szó, azonnal jön a címkézés: ez mind pietista túlzás!

Akkor hát, kérdem tisztelettel (de önmagam is kérdezem!): *mit* kellene, és *hogyan* kellene prédikálni a ma emberének, hogy ismét vonzó legyen az istentisztelet, s az emberek újra vágyakozva jöjjenek *isteni üzenetet hallgatni*?

A tapasztalat arra mutat, hogy amíg a szokványos istentiszteletek látogatottsága csökken, örömdeteszen szaporodik a konferenciákon, keresztyén táborozásokon, gyülekezeti találkozókon, vagy akár a heti bibliaórákon résztvevők száma. Főként azokon az alkalmakon vannak többen, ahol nem a lelkipásztor monologizálásával számolnak, hanem annak a lehetőségével is, hogy *palástot nem viselők* szintén megszólalhatnak, kérdezhetnek (vagy akár felelhetnek mások kérdéseire), bizonyosságot tehetnek, vagyis: egyre inkább ott van érdeklődő gyülekezet, a szó igaz értelmében vett *communio sanctorum*, ahol az *egyetemes papságot* ténylegesen gyakorolják. Ott nem csupán szépen hangzó szóbeszéd, hogy „együtt vagyunk, Urunk, hogy egymás hite által épüljünk”, hanem valóban *oikodomé*, együttépülés folyik, mert a megszólalók saját szentírásismeretükkel, hit-tapasztalataikkal építik egymást és önmagukat.

Túlságosan féltjük a szószékeinket, lelkipásztori presztízszünket. Több helyen a képviselő úr, meg a szenátor úr akadálymentesen lép fel ünnepi alkalmakkor a szószékre, s onnan beszél, olykor az evangéliummal éppen össze nem illő dolgokat is. (Számára a szószék nem több, mint szónoki emelvény!) De egy hívő presbiter, konfirmált ifjú, akiben még ég az első szeretet tüze, hitben élt és hitben megöregedett nagyszülő nem léphet föl a katedrára. Akkor legalább az úrasztala mellett engedjünk helyet a teológiai képzésben nem részesült testvéreinknek a hitépítő bizonyágtételre!

A 2000 évvel ezelőtti őskeresztyén gyülekezet életét lemásolni nem lehet, s talán nem is kell. A mennyek országának hirdetése tartalmában nem, de formájában bizonyára mindig alkalmazkodott a kor emberéhez. Mégis, az ősgyülekezet istentisztelete, ahol nem egy ember katedrán való szolgálata volt a jellemző, valamire figyelmeztet. Minden Krisztusba oltott egyén kapott valamilyen kegyelmi ajándékot, s ki-ki amit Istentől nyert, azt az istentiszteleti életben is képes gyümölcsöztetni. A jövő gyülekezete, reményésem szerint, egyre inkább vissza fog kanyarodni az ősi *ecclesiához* az intézmé-

nyes egyház a valós egy-testben élés közösségéhez. Ha nem akarjuk, hogy templomaink teljesen megüresedjenek, nézzünk egy kicsit visszafelé is. Az eklézsia múltjának ismerete nélkül nem képzelhető el a jövő gyülekezete, vagy a gyülekezet jövőője.

Ébredjünk rá végre, hogy a mai szituációért mi is felelősek vagyunk. Minél inkább igehallgatókként gondolkozunk, annál biblikusabb és gyülekezetszerűbb lelkipásztorok: igehirdetők és lelkigondozók lehetünk.

Mit és hogyan prédikáljunk tehát a ma emberének? A szekularizált világ emberét nagyon nehéz elérnünk szokványos, évszázadok óta gyakorolt igehirdetési módszereinkkel. „Gerhard Ebeling mondja valahol: Nem a hívő, hanem a hitetlen ember a prédikáció érthetőségének a mércéje. Werner Jetter pedig ehhez hozzáfűzi: A prédikálás legégetőbb problémája az az ember, aki nem hallgatja. Az egyház viszont ma éppen fordítva csinálja: még mindig messzemenően a hívő gyülekezetet tartja az igehirdetés mércéjének és címzettjének...”, olvassuk jelenkori igehirdetésünk találó diagnosztizálásában.¹

A vasárnap délelőtti istentiszteletre gondolva, a mai prédikátorok fő kérdése a *mit* problémája. Hogyan találjak olyan igét, amelynek biblikus kifejtése szíven találja a hallgatókat; úgy, hogy ne csupán érdeklődéssel hallgassák az üzenetet, hanem életbevágó kérdésként. Sok szolgatársban már kialakult egy bizonyos téma, s ehhez igyeksenek megfelelő textust keresni. Ezeknél az igehirdetőknél az *invenció*, a téma feltalálása a kérdés. Hogyan is állunk ebben a tekintetben?

„... az igehirdető nem elégedhet meg azzal, hogy találjon valami theologailag igaz mondanivalót, mint ahogy az ortodoxia tette. Az sem elég, hogy találjak valamilyen hasznos témát, amire a racionalizmus törekedett. Nem lehet elég az sem, hogy valamilyen megragadóan szép gondolatot leljek, amint az idealista filozófián nevelkedett esztéticizmus gondolta. Nem elégedhetünk meg egyes ébredési csoportok módszerével sem, melyek sablonokra ütötték rá a pecsétet, hogy az az Isten szava, s közben az emberi lélek rezdüléseit prédikálták. Kevés az is, ha az egzisztencializmus emlőjén nőtt modern irányzatok útján, az élet sivárságát, az emberi lélek bonyolult zűrzavarát tárjuk fel, vagy a társadalom életének kiáltó és kilátástalan helyzetét elemezzük. A mai református igehirdetők nem nyugodhatnak addig, míg alkalomról alkalomra meg nem találják Isten élő és érvényes üzenetét. Az így megtalált üzenet először *prófétai*, mert valóságosan tárja fel az ember, a gyülekezet, a társadalom és az emberiség állapotát. Teljes összefüggésében láttatja a *bűnt*. Ugyanakkor *evangéliumi*, mert igaz és jó hírt közöl a megszólított emberrel, teljes gazdagságában és érvényesen hirdeti a *kegyelmet*.”²

Az idézett szövegből kiderül: szerzője abból indul ki, hogy az igehirdető hogyan találja meg a *mit prédikáljak* összefüggésében a témát, amiről 20–30 percig beszélhet a szószéken. Inkább negatív példákat sorol fel: nem elég az előttünk járók témakeresésének szokványos gyakorlata, ennél több kell. Oda azonban nem jut el, hogy az invenció tekintetében tulajdonképpen a *textus feltalálásáról* van szó. Hogyan találom meg az igehirdetésem textusát? Ha egyszer megragad a Szentírásnak egy mondata, egy története vagy példázata, vagy más rövidebb-hosszabb szakasza, s ellenállhatatlan erővel készítem, hogy erről prédikáljak, akkor már nem kérdésem a *téma*, mivel maga a textus kínálja azt. Más témája nem lehet a prédikációnak, mint az alapigében foglalt téma. Vagyis:

¹ Zahmt, Heinz: *Az istenkérdés*. Budapest 1997, 154.

² Ld. Adorján József: A prédikáció a Szentháromság Isten beszéde. In: *Hirdesd az Igét. Igehirdetők kézikönyve*. Kiadja a Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya. Budapest 1980, 24.

nem egy bizonyos megfogalmazott témához keresek a Bibliában valami használható textust, hanem fordítva: a feltalált, engem személyesen megszólító textust igyekszem minden teológiai tudásomat felhasználva úgy kifejtteni, hogy a gyülekezetnek továbbmondandó üzenet ugyanilyen személyesen megragadja a hallgatókat. Az a jó prédikáció, amelynek meghallgatása után egyrészt azt állapítja meg az igehallgató: én ennek az igének a jelentését eddig nem nagyon értettem, most már világosabb számomra az értelme; másrészt pedig szinte revelációszerűen döbben rá arra: nem is gondoltam volna, hogy ennek az igének az üzenetére mennyire szükségem van! Hiszen itt pontosan rólam van szó!

Az invenció problémáját leginkább a *lectio continua* követése oldja meg. Elkezdem a Szentírás valamelyik könyvét folyamatosan, lehetőleg minden kihagyás nélkül végigpredikálni. Ha imádságos lélekkel, alapos teológiai készültséggel, türelmes meditációval, és az elképzelt igehallgatókat szem előtt tartva dolgozom a soron következő textus kifejtésén, többnyire magam is meglepődöm az eredménnyel: eddig én sem tudtam, hogy ebben a prófétai igében, ebben a bibliai történetben, vagy ebben a jézusi mondatban ez van, ez az üzenete!

Lehet más szolgatársamnak más a prédikációs és teológiai módszere. Lehetséges, hogy valakiben felmerül egy téma, pl. a kegyelmi kiválasztás, vagy az angyalok szolgálata, a halottak feltámadásának, vagy az ember ösztönéletének, a környezetünk iránti felelősségünknek a gondolata, s elhatározza, hogy erről prédikál. Eleve látja a kitűzött célt, s a Szentírást úgy használja, hogy kezdeti elképzelését megerősítendő, keres ahhoz textust. Részemről ez a módszer az igehirdetésben egyáltalán, a teológiai tudományok művelésében is csak nagy elővigyázatossággal használható. Félő, hogy *exegézis* helyett *eisegézis*t művelek; nem a textust „magyarázom ki”, hanem saját gondolataimat „magyarázom bele” az alapigébe és a hirdetendő üzenetbe. Következésképpen az én módszerem ez: nem én állítok fel egy tételt, amihez igazolásul igyekszem felhasználni a Biblia kijelentését, hanem éppen fordítva: előttem egy ige, egy bibliai vers, egy „kimetszett rész”, vagyis textus, s magam is imádkozva, dolgozva, kíváncsian lesem, hogy milyen felismerésekre juttat el Isten Szentlelke. Igyekszem minden ismerettől, beidegződéstől mentesen hajolni a Biblia fölé; így keresem, kutatom: Uram, mit üzensz az igén át nekem, mint első igehallgatónak, s aztán általam az eklézsia többi igehallgatójának?

Tudom, mindebben nincs semmi új; nem is akarom, ki tudja, hányadszorra felfedezni a prédikáció szerepét. Csupán a mai, többnyire helytelen gyakorlattól szeretném megtenni a visszafelé vezető utat: mi volt kezdetben, az eklézsia megalapításakor, a keresztyénség kezdetén a prédikálás szerepe? Milyen missziói és pásztorációs feladata van a mai igehirdetésnek? Hogyan lehetne úgy megszólítani a mai igehallgatót, hogy annak ne az legyen az első reagálása, ami az iskolás gyermeké: „ó, én ezt tudom, ezt én mind jól tudom!”, s aztán kiderül, hogy legalábbis rosszul tudja! De mielőtt ez kiderülne, az általánosságokat halló igehallgató már el is szenderedett. Ha az első három elhangzott mondatban nem támad szívében az a visszhang, hogy igen, ez az én kérdésem is, itt valóban személy szerint rólam van szó, akkor a továbbiakban „kikapcsol”; csak *hall*, de többé már nem *hallgat*, csak a fül van jelen, szív és lélek nélkül. Ezért döntő, hogy amit én, a szolga *predikálok*, előre mondok, azt a padban ülő velem együtt mondja, de nem úgy, mint az egykor megtanult szorzótáblát vagy iskolai axiómákat, közmondásszerű igazságokat, hanem mint meglepően új, mai és friss üzenetet. Hogy az Ámen után valóban ismeretben gyarapodva, hitében megerősödve, emberibb-

testvéribb életre elkötelezetten, Isten szeretetében örvendezve induljon a gyakorlati istentiszteletbe, a keresztyén szolgálat mezejére.

Our Questions Concerning Preaching

My essay does not contain any new issue; I don't even intend to rediscover the role of preaching. I only try to return from the improper practice of today to the role it originally played at the beginning of Christianity and foundation of the Church. What is the task of preaching as mission and pastoral care are concerned? How can those listening to God's Word be addressed to in such a way as to avoid such a reaction: "Well, I know very well all that has been said!" for us to discover that they are wrong actually. But before this having come to light we notice that the generalities heard by the listener send him to sleep. If, after having listened to the first three sentences the listeners do not realize that they themselves are concerned, they switch off, they only hear what is being said but they no longer listen to it. For the preacher as God's servant it is important that the new message transmitted be repeated by his audience. It is also important for him to know that following the Amen his listeners be able to start their service as Christians enriched in knowledge, strengthened in faith, engaged in decent life and rejoicing in God's love.

A vajdahygyadi református templom szószéke
(Buzogány Dezső fotója)